

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ НА ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті визначено особливості раціональної організації економічного аналізу та контролю, а також обґрунтовано необхідність узагальнення результатів проведеного аналізу. Визначено, що здійснення економічного аналізу на торговельних підприємствах вимагає раціональної організації аналітичної роботи. Висвітлено взаємозв'язок між своєчасністю і дієвістю аналізу та результативності діяльності торговельних підприємств.

В статье определены особенности рациональной организации экономического анализа и контроля, а также обоснованно необходимость обобщения результатов проведенного анализа. Определенно, что осуществление экономического анализа на торговых предприятиях требует рациональной организации аналитической работы. Отражена взаимосвязь между своевременностью и действенностью анализа и результативности деятельности торговых предприятий.

The features of rational organization of economic analysis and control, and also grounded necessity of generalization of results of the conducted analysis, are certain in the article. Certainly, that realization of economic analysis on point-of-sale enterprises requires rational organization of analytical work. Intercommunicationis reflected between a timeliness and effectiveness of analysis and effectiveness of activity of point-of-sale enterprises.

Ключові слова: організація економічного аналізу, управління торговельними підприємствами, аналітичне дослідження, показники, управлінські рішення.

Розглядаючи роль економічного аналізу в господарській діяльності підприємства в ринкових умовах, насамперед необхідно зазначити, що аналіз – це комплекс системного дослідження господарської діяльності підприємств та об'єднань з метою підвищення ефективності й об'єктивності результатів оцінки діяльності підприємств [5, с.6]. І тому для ефективного здійснення своєї господарської діяльності підприємствам, а особливо торговельним, в умовах жорсткої конкуренції необхідно оперативно реагувати на будь-які зміни факторів зовнішнього середовища, чітко прослідкувати зміну своєї рейтингової позиції на ринку серед конкурентів, оцінювати позитивні і негативні тенденції зміни власної діяльності та діяльності підприємств-конкурентів з позиції інвесторів і кредиторів.

Крім цього, на фоні постійного збільшення кількості обсягу традиційної аналітичної роботи на торговельних підприємствах, викликано з ростом торговельної діяльності і жорсткістю бухгалтерської звітності, змінюється та ускладнюється зміст аналітичної роботи, що викликано з появою нових джерел аналітичних даних. Спроби розв'язати цю проблему вже були і є.

На сьогодні теоретичні, методичні і практичні проблеми організації економічного аналізу на підприємствах, у тому числі і торговельних, досліджені в наукових працях Ф.Ф.Бутинця, І.П.Житної, В.І.Захарченка, І.Д.Лазаришиної, Є.В.Мниха, А.Ф.Павленко, Г.В.Савицької, М.Г.Чумаченка.

Проте в сучасних умовах проблеми організації економічного аналізу і контролю на торговельних підприємствах потребують подальшого їх

розвитку. Адже зараз назріла потреба дослідження, обґрунтування і вдосконалення організації аналізу, адаптації його до сучасних умов функціонування підприємств з урахуванням чинників ризику. Також недостатньо висвітлено питання розробки і використання програмних засобів щодо економічного аналізу. Набули відмінності питання організації аналізу і контролю та їхній вплив на ведення підприємницької діяльності.

Невирішеним є також питання невідповідності існуючих програмних засобів, тобто використовуючи нові підходи у своїй діяльності, на підприємствах залишаються засоби комп'ютерного забезпечення, які непристосовані до такого господарювання.

Гостро відчутна, особливо на великих торговельних підприємствах, недостатність окремого аналізу даних з різних джерел, необхідність аналізувати всі дані в комплексі, з позицій торговельного підприємства в цілому.

Проблему створює змішання двох основних складових аналітичного процесу: творчої і рутинної. Складні системи першочергово націлені на забезпечення інструментарієм творчої складової аналітичної роботи, у той час як для підприємства безпосередньо і щодня використовується насамперед рутинна, виробнича складова.

Основними завданнями статті є:

- визначення особливостей раціональної організації економічного аналізу і контролю;

- дослідити залежність економічного аналізу від різних чинників у ринкових умовах;

- сформулювати рекомендації щодо можливих шляхів усунення існуючих проблем та організації аналітичного процесу на торговельних підприємствах.

Організація економічного аналізу – це сукупність аналітичних способів і правил дослідження економіки підприємства, певним чином призначених для досягнення мети. І в процесі дослідження за діяльністю торгового підприємства можна виділити такі етапи:

1. Уточнення об'єктів, цілей і завдань аналізу, складання плану аналітичної роботи.

Як зазначає І.Д.Лазаришина, практично вперше запропонував програму аналітичної роботи торговельного підприємства А.К.Фон дер Зее (1872 р.) [3, с.68]. Він розробив перелік питань, необхідних для того, щоб отримати чітке уявлення про підприємство. У процесі аналізу виокремлювалася інформація щодо: тривалості діяльності підприємства; структури і власників капіталу; господарських оборотів та залишків цінностей; характеру операційної діяльності підприємства; складових його доходів; рівня та структури закупівельних цін та цін реалізації; структури прямих витрат; періодичності витрат.

Отже, практично це був підготовчий етап аналізу – визначення загального стану об'єкта аналізу.

2. Розробка системи кількісних і якісних показників, з допомогою яких характеризується об'єкт аналізу, визначається вплив на них відповідних чинників, взаємозалежності показників і їх значення для забезпечення росту доходів торгового підприємства.

При цьому взаємодія торговельного підприємства у конкурентному середовищі відбувається на двох рівнях: макросередовищі та мікросередовищі.

Макросередовище включає в себе глобальні чинники, що відображають соціально-економічні відносини у суспільстві. До них можна віднести: економічні (безробіття, рівень інфляції, адміністративні бар'єри, що виникають у процесі входу у новий регіон); політичні (законодавча база, ступінь доступності системи стандартизації і ліцензування, стан державної влади); техніко-технологічні (розвиток комп'ютерної і телекомунікаційної техніки і технологій); соціально-культурні (вимоги до організації праці, соціальні запити працівників); наукові; географічні (площа території, чисельність населення, містобудування, соціальна структура населених пунктів); екологічні. Всі ці чинники визначають умови підприємницької діяльності та впливають на чинники мікросередовища і на розвиток самого підприємства.

Мікросередовище, яке безпосередньо впливає на конкурентне середовище торговельного підприємства, включає чинники, серед яких виділяють вдале місце розташування; «зонування» торгових площ; наявність цікавих постачальників, клієнтів, інновації в обслуговуванні, прогресивні методи продажу.

3. Збір і підготовка інформації до аналізу (перевіряється її точність, доцільність та визначається в певному вигляді).

4. Порівняння фактичних результатів діяльності з показниками плану звітного року з фактичними даними минулих років, з досягненнями передових підприємств.

5. Факторний аналіз: визначення головних факторів і визначення їх впливу на результат.

Як вважає Є.В.Мних, на аналітичному етапі можна дати якісну оцінку управлінських рішень, визначити вичерпність і достовірність інформаційного забезпечення для їх обґрунтування, виявити можливість та оцінити ризик господарського чи фінансового маневру. Дати характеристику стратегії та тактики функціонування економічних систем будь-якого рівня [4, с.56].

6. Виявлення невикористаних і перспективних резервів підвищення ефективності діяльності.

7. Оцінка результатів діяльності з урахуванням дії різноманітних

чинників і впливу невикористаних резервів, розробка заходів по їх найкращому використанню.

Саме така послідовність виконання аналітичних досліджень є найбільш змістовною з точки зору теорії і практики аналізу.

Крім цього, функціонування економіки підприємств у сучасних умовах не можливе без використання інформаційних технологій. Проведення автоматизованого аналізу передбачає широке використання для обробки первинної документації сучасної обчислювальної техніки, що дасть можливість за один раз без повторного звернення до первинного документа одержувати необхідну для управління інформацію. Створення аналітичної системи має першорядне значення, оскільки безпосередньо впливає на ефективність управління всіма бізнес-процесами підприємства. Якість і обґрунтованість управлінських рішень значною мірою залежать від достовірності, доступності й оперативності одержуваної інформації, а також від своєчасності і повноти її аналізу.

Оскільки на підприємствах більшість процесів комп'ютеризовано, то в процесі формування інформаційних потоків та аналітичних даних треба врахувати вимоги, яким мають відповідати технології використання персональних комп'ютерів: інтеграція методів документування та кодування аналітичних номенклатур; виявлення обсягів інформаційних потоків; достовірність, повнота та змістовність; можливості деталізації та агрегування; гнучкість та можливість коригування.

Проте для ефективного здійснення управлінського процесу дуже важливим є кількість рівнів обробки аналітичної інформації на підприємствах

Для розв'язання існуючих проблем у господарській діяльності підприємств щодо організації аналітичної роботи можна запропонувати такі шляхи:

а) з метою стимулювання діяльності та отримання даних організувати на підприємствах проведення різноманітних аналітичних дій, що в кризових умовах є досить важливим і дасть змогу інформувати про можливі недоліки, непередбачені ситуації, щоб уникати їх;

б) організувати спеціальні відділи щодо проведення аналітичної роботи на підприємствах, які були б зорієнтовані винятково на здійсненні аналізу основних показників діяльності господарюючих суб'єктів;

в) доцільно підвищити увагу щодо підготовки спеціалістів у сфері аналізу (організувати відділи підготовки та перепідготовки працівників безпосередньо на підприємстві, встановити жорсткіші умови прийому на роботу тощо);

г) забезпечити впровадження автоматизації економічного аналізу.

Вітчизняна та зарубіжна практика свідчить про доцільність вдосконалення економічного аналізу. А в сьогоднішніх ринкових умовах

можна говорити про перспективи його подальшого зростання, що проявляються не лише в зростанні необхідності проведення аналітичної роботи в господарській діяльності підприємства, а й в поступовому переході до автоматизації економічного аналізу з використанням зарубіжного досвіду. Адже проведення аналізу і контролю на основі сучасних комп'ютерних технологій може задовольнити вимоги комплексності, системності, оперативності, точності пізнання досліджуваного об'єкта, тенденцій і закономірностей його зміни і розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бражникова О. Д. Оцінка програмних засобів автоматизації планування і економічного аналізу на сільськогосподарських підприємствах [Текст] / О. Д. Бражникова, А. М. Д'яков // Економіка сільського господарства Росії. – 2006. – № 10. – С. 24.
2. Захарченко В.І. Економічний аналіз процесів ринкової трансформації багатостадійних промислово-територіальних систем [Текст] / В.І.Захарченко // Актуальні проблеми економіки. –2004. – № 6. – С. 3-11.
3. Лазаришина І. Д. Методологія та організація економічного аналізу / Український держ. у-т водного господарства та природокористування. – Рівне: УДУВГП, 2004. – 112 с.
4. Мних Є.В. Сучасний економічний аналіз: питання методології та організації [Текст] / Є. В. Мних // Бухгалтерський облік та аудит. – 2006. – № 1. – С. 55-61.
5. Попович П.Я. Економічний аналіз суб'єктів господарювання [Текст] / П.Я. Попович. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 416 с.
6. Сухарев П.М., Сухарева Л.О., Назаренко О.О., Павліченко О.Л., Глущенко Я.І. Економічний аналіз у системі податкового контролю: організація і методика / Донецький держ університет економіки, торгівлі ім. М. Туган-Барановського / Л.О. Сухарева (заг. ред) – Донецьк: Дон дует, 2005. – 124 с.